

Altmışdokuzuncu hadis

سَيَاتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ مِنْهُمْ أَلْفُ
رَجُلٍ وَ زِيَادَةٌ لَا يَكُونُ فِيهِمْ مُؤْمِنٌ

(seye'tü alan nasii zamanün yüsalla fil mescidi minhüm elfü
racülin ve ziyadetün la yekünü fihim mü'minün)

"İnsanlar üzerinde istikbalde bir zaman gelir ki,
o zamanda onlardan bin kişi ve daha ziyadesi
mescidde namaz kılarlar. İçlerinde tamamıyla
namazı eda eden kamil mü'min bulunmaz."

Kenzü'l-ummal C- 11 31105

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ
قَوْلًا لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ وَ يَمْتَعُونَ الْمَاعُونَ

(eraeytellezi yükezzibü bid din fezalikellezi yedu'ul yetim
vela yehuddu ala taamil miskin feveylün lil musallin ellezine
hüm an salatihim sahün ellezine hüm yüraüne ve yemneünel
maün)

Zahiri manası : "Ey habibim, şu şanı hakir olan, ahiret
gününi inkar eden o zelil kişi, yetimin hakkını vermeyip
koğar. O cimri ne kendi ne de başkası yetime yemek
yedirmekten men'eder. Şiddetli azap ve helak o namaz
kılanlar için ki, onlar namazlarından gafil olup vakitlerini
zayi ederler. Böyle namaza mükafat istemek, merkep

arısından bal talep etmek gibidir. Onlar ibadetlerini riya
üzere yaparlar. Farz olan zekatı vermedikleri gibi, halka
lazım olan kap, ateş, tuzu men' ederler." (Maün suresi)

Şimdi namaz üç nevi'dir :

1- Mahiyet-i salat : Namazın mahiyetini bilmek için lutfen
fatiha suresini inzal buyurdu. Şimdi fatihanın evveli beş
isimdir : 1- Üluhiyyet, 2- Rububiyyet, 3- Rahmaniyyet, 4-
Rahimiyyet, 5- Malikiyet.

Bu beş isim hakkıyettir.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ vema halaktül cinne vel inse illa
liya'büdün "cinlileri ve insanları ancak bana ibadet
etsinler diye yarattım" Zariyat-56 ile bizim ubudiyyetimizi
namazla tahdid buyurur. Şu halde bu beş ismin hakkını
bilmek, mahiyet-i salattır.

Bu beş esmanın mukabili ubudiyyettir. إِيَّاكَ نَعْبُدُ iyyake
na'büdü nün mukabili üluhiyyet-i zattır. إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ iyyake
nesteîn mukabili rububiyyettir. إِيَّاهُ نَسْتَعِينُ ihdines
sıratal müstakim mukabili rahmaniyyettir.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ sıratallezine en'amte aleyhim
mukabili rahimiyyettir. Gayril mağdubi aleyhim veledallin
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ gayril mağdubi aleyhim velad
dallin mukabili malikiyyettir.

2- Salat-ı cismanî : Şimdi cismani namaz, on iki şartla
melekuüyyete yükselerek malikiyyet sıfatını giyininip "الَسْتُ"
elestü hitabını hatırlamaktır.

3- Salat-ı ruhanî : Ruhanî namaz ise ceberut ve lahut

alemlerini katedip cemalullahı müşahede etmektir.

Bu makâmda "essaletü miracü'l-mümin **الصَّلَاةُ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِ**" "namaz müminin miracıdır" buyurulmuştur. Abdülkadir Geylani efendimiz namazın hakikatini beyan ederek buyurur:
لَمَلِكُ شَيْطَانِ الْعَالَمِ وَالْمَلَكُوتِ شَيْطَانُ الْعَارِفِ وَالْجَبْرُوتُ شَيْطَانُ الْوَاقِفِ وَاللَّهُ مِنْ
وَرَاءِ ذَلِكَ

el-mülkü şeytanul aliimi velmelekûtü şeytanul arifi velceberutu şeytanul vakıf vallahü min verai zalike

Bu ledünnî sözün hakikati nedir? Mülk alemi ki, arşa kadar zahir olan maddiyat alemdir. Alim-i abid kibir, riya, süm'asıyla mülk onun şeytanı olmuştur.

Arif ise melekut aleminin isti'nafında meleğin aslı yaratılışını müşahede ile "Sen Allahsın" der. Ayakların kaydığı yerdir. Çünkü bir meleğin güzelliği ve cemali, mülk aleminde ne kadar güzeller varsa toplasan onun güzelliğine denk olamaz. Onun için hazret-i rasülü Cibril Sidre'de altıyüz nuranî vücudunu müşahede etmekle yukarı uruc edemeyip makamında kaldı. Ceberut aleminde vakıfın şeytanıdır demek, ceberut alemini isti'naf ettiğinde vahıdiyyetin bir esmasının nuru, ceberut aleminde bulunan meleklerin cümlesinin nuru toplansa ilahi isimlerden bir ismin nuruna denk olamaz. Esmasını mabud edinip vellahü min verai zelik verasında zatına vuslat edemez.

Nitekim hazret-i İbrahim :

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكِبًا قَالَ هَذَا رَبِّي

felemma cenne aleyhilleylü raa kevkeben kale haaza rabbî çocukluk halinde cisminin karanlığında zahir olan ruh-i hayvani ve kuvvelerini görünce ruh-ı hayvanı tasarruf eden

(muhyi) isimini görünce "bu rabbim" dedi. (En'am-76,78)

فَلَمَّا أَفَلَّ قَالَ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ felemma efeele kale la uhibbül afillin

Yani uyku aleminde ruh-u hayvanînin tesiri kaybolmasıyla "böyle kaybolan rabbe muhabbet etmem" dedi.

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَارِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي kale haza rabbî

Kalb makamına ulaşmasıyla (alim) ve (hakim) isimlerinin tecellisiyle kalbi nurlanıp bu isimlerin tecellisi "rabbim" dedi. فَلَمَّا أَفَلَّ قَالَ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ felemma efeele kale la uhibbül afillin ruh güneşinin nuruyla kalb kamerinin ziyası kaybolunca " bu rabbe de muhabbet etmem" dedi.

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَارِعَةً felemma raeşsemse bazigaten

Vaktaki (şehid, aliy, azim) isimlerinin tecellisiyle ruh güneşi zahir olmakla "bu rabbim, قَالَ هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ kale haza rabbî ekber bu cümleden büyüktür " dedi.

Nur-u zatın tecellisiyle "فَلَمَّا أَفَلَّتْ" felemma efelet ruh güneşi vahdette fani olmakla

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ innî veccehtü vecihiye lillezi fetaras semavati vel arda hanifen vema ene minel müşrikîn , buyurur. Nef, kalb, ruh fani olup "ancak baki olan zat-ı ahadiyyete zatımı teslim ettim, müşriklerden olmadım" buyurdu. (El-En'am-79)

Yetmişinci hadis

صَدَقَةُ السِّرِّ تَطْفِيءُ غَضَبَ الرَّبِّ وَصَلَةَ الرَّحْمِ تَزِيدُ فِي
الْعُمْرِ وَفِعْلُ الْمَعْرُوفِ يَتَّقِي مَصَارِعَ السُّوءِ

(sadatüs sirri tütüü gadaber rabbi ve sıletür rahımı tezidü fil umri ve fi'lül ma'rûfi yekî mesaras-süi)

Yani "Gizli sadaka rabbın gazabını söndürür, sıla-i rahim ömrü ziyade eder, şer'in ve hakikatin güzel gördüğü şeyleri işlemek kötü helak yerine düşmekten muhafaza eder."Kenzü'l-ummal C-6 16026

Bu hadis-i şerifin sırrı : Hadis-i Nebevi :

إِنَّ لِلْعَبْدِ أَوْدِيَةَ سَبْعٍ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الصَّلَاحِ مَا دَامَ مُرِيدُ الصَّلَاحِ وَالْأَفْلاَ بِيَابِ اللَّهِ
عَبْدَهُ فِي أَيِّ وَادٍ يَهْلِكُ

(inne lil abdi evdiyetü seb'in vallahü yed'ü ilel salahı madame müridis salah ve illa fela yebalüllaha abdehü fi eyyi vadin yehliküü Yani "Kulun Allaha vuslat için yedi vadisi vardır. Allah kulunu salaha davet eder, kul o salahı murad edip mücahede ettikçe. Eğer bu yedi vadiyi tamamlamadan vefat ederse, Allah o kuluna hakiki kulum diyerek rahmet nazarıyla mübalat ve iltifat etmez. Hangi vadide helak olursa olsun."

Şimdi bu yedi vadi nefsi-i natıkanın sıfatları olan emmare, levvâme, mülheme, mutmainne, raziye, marzıyye, safiyedir.

1- Nefs-i emmare: Vahşî hayvanların elbisesini giyinerek ateş ehli olup, yedi cehennem derelerinde ebedi olarak azab olur.

2- Nefs-i levvame: Ehlî hayvanların elbisesini giyinerek ateş ehlidir.

3- Mülheme: Gerçi bunlar âbidler, âlimlerdir. Kibir, riya gibi zulmet perdelerinden geçemeyip nefsi-i mutmainneye gelemesler. Bu üç ki, emmare, levvame, mülheme otuzbin zulmet perdeleridir.

4- Mutmainnedir. Bu makamda âbidler nefsiyle nefsi için ibadetlerde nur perdesi olup, ebrar olarak, cennet ehlidir.

5- Raziyedir. Marzıyye, safiye. Gerçi bunlar da dört nur perdeleri makamıdır. Kırkbin nur perdeleridir. Yetmişbin perdeyi geçip ta ötesinde zat-ı hakkı müşahade ve hakiki mirac burasıdır.

Mezkur hadis-i şerifte yedi vadi bu makamlardır.

وَالْتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ وَطُورِ سَيْنِينَ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ
ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

vet-tini vez zeytûni ve tûri sînîne ve hazal beledil emîn lekad halaknal insane fi ahseni takvîm sümme radednahü esfele safilîn illellezîne amenû ve amilus salihati felehüm ecrun gayru memnûn fema yükezzibüke ba'du biddîn eleysellahü biahkemil hakimîn

Zâhirî mana: "İncire, zeytuna, Tur-i Sina'ya, belde-i emin olan mescid-i harama kasem ederim ki, biz insanı intisab-ı kamet, husn-i suret ve câmi-i kemalat olarak ahsen-i ta'dilde yarattık. Zira akl-ı kemal ılm u ırfan ondadır. Böyle böyle kemalatla, nuranî elbiseyle esfel-i safilin olan kevn alemine reddettik. Ancak kendi tabiatlarından esfel-i safiline

meyletmeyen peygamberler gönderdik. İman ve salih amelle onlara tabi olanları, nuranî elbiselerini zayıf etmeyip onlar için arkası kesilmeyen ecir ve mesûbat vardır.

"فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدَ بِالَدِّينِ "Ey habibim, delaleten ve nutkan ceza ve din gününü haber vermende seni ne şey tekzib eder?"

"أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ "Al-lahu zülcelal sun'u tedbirinde hakimlerin en adaletlisi olmadı mı?" بَلَىٰ belâ Oldu ki yarattıklarından her birine layık olduğu şeyle hükmeder.

Şimdi incirin maddeten faydası ve özelliği : Hazret-i Rasûl:

كُلُوا فَاِنَّهَا تُطْفِئُ الْبُؤَاصِرَ külü fa'inneha tütüfül bevasıra buyurmuştur. Yani: "İncir yiyin, çünkü incir basuru keser, balgamı tahlil eder, böbrekleri temizler, mesane, ciğer ve tihalda mevcut setleri açar."

Zeytinin faydası ve özelliği : Hazret-i Rasûl hadisinde buyurmuştur :

عَلَيْكُمْ بِالزَّيْتِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمُرَّةَ وَيُذْهِبُ الْبَلْغَمَ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَمْنَعُ الْغَشَىٰ وَيُحْسِنُ الْخُلُقَ وَيُطَيِّبُ النَّفْسَ

(aleyküm biz zeyti feinnehü yekşiful murrate ve yüzhibil belğame ve yeşüddül asabe ve yemneul gaşye ve yuhsinul huluka ve yütübün nefse) Yani "Ey ümmet ve ashabım, zeytin yağına devam edin. Zira o safra kesesini açar, balgamı giderir, sinirlere kuvvet verir, baygınlığı giderir, ahlakı güzelleştirir, nefesi güzel eder."

Zeytin üçbin sene yaşar.

Şimdi Tin suresinin nefisler hasebiyle manası :

وَالزَّيْنِ vettini = Ruh-u sultan,

وَالزَّيْتُونِ vezzeytûni = Nefs-i natıkadır ki, ana rahmine düşen menî çekirdeğidir. Ondan şecere-i insan olmuştur.

وَطُورِ سَيْنِينَ ve tûri sînîne = Beden cinsinden olmayan akıldır. Şecere-i nefsin teklifine medardır.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ve hazal beledil emîn = Nefs-i natıkanın tasarruf ettiği kalbdir. Ki, bütün vücudun müstemilatını havidir. Ki, insan-ı kamildir. Zira o vücut, beytullah olan kalbdir. Harem-i halil ve manzar-ı celil olup bütün kemalâtı câmi, ve esrar-ı mevlayı hâvî olmuştur. Onu bütün ağıyar bulutlarından pak eyle. Ta ki, muhabbetullah hanesi olmağa layık ola.

Tin suresinin hakkıyyet hasebiyle manası :

وَالزَّيْنِ vettini = Ahadiyyet-i zat,

وَالزَّيْتُونِ vezzeytûni = Vahıdiyyet,

وَطُورِ سَيْنِينَ ve tûri sînîne = Ferdiyyet,

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ vahaazal beledil emîn = Hakayık-ı hakkıyye ve halkıyyeyi câmi üluhiyyetdir.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ lekad halaknal insane fi ahseni takvîm

"Biz insanı, akl-ı kemal, marifet-i yezdan, husn-i melâhat, necm-i saadet, remz-i beşaret, sırr-ı vahdet, hıfz-ı emanet, nur-i hidayet, sıdk-ı maharet, emr-i itaat, mülk-i tamamet üzere yarattık.

حَلَفْتُمْ أَطْوَاراً halakaküm atvaran (Nuh-14) "Her birinin istidadı nisbetinde kimini ehl-i marifet, kimini ehl-i muhabbet, kimini ehl-i hıl'at, kimini ehl-i tevhid, kimini ehl-i i şevk, kimini ehl-i fena, kimini ehl-i hıkmət, kimini ehl-i müşahede, kimini zürra', kimini ehl-i ticaret, kimini ehl-i sanat, kimini ehl-i kitabet üzere yarattık. Kiminin ruhunu ceberut nurundan, kiminin aklını melekut nurundan, kiminin kalbini maden-i kurbdan, safiye cisimlerinin cennet toprağından, muhtelif tavırlar üzere yarattık. Ta ki, alem-i kainatta olan hassaları kendinde bulduğunda مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ men arafe nefsehü fekad arafe rabbe-hü mısdağı üzere, marifet-i nefse ulaşıp ondan marifetullah tahsil eylesün." Zira marifet-i nefis vasıtasıyla marifet-i rabbil'alemin hasıl olur.

Yetmişbirinci hadis

ضَرَبَ اللَّهُ تَعَالَى مَثَلًا صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا وَعَلَى جَنَّبَتِي
الصِّرَاطِ سُورَانَ فِيهِمَا أَبْوَابٌ مَفْتَحَةٌ وَعَلَى الْأَبْوَابِ
سُتُورٌ مُرْحَاةٌ وَعَلَى بَابِ الصِّرَاطِ دَاعٍ يَقُولُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ
أَدْخُلُوا الصِّرَاطَ جَمِيعًا وَلَا تَتَعَوَّجُوا وَدَاعٍ يَدْعُوا مِنْ
فَوْقِ الصِّرَاطِ فَإِذَا أَرَادَ الْإِنْسَانُ أَنْ يَفْتَحَ شَيْئًا مِنْ تِلْكَ
الْأَبْوَابِ قَالَ وَيْحَكَ لَا تَفْتَحْهُ فَإِنَّكَ إِنْ تَفْتَحْهُ تَلِجْهُ
فَالصِّرَاطُ الْإِسْلَامُ وَالسُّورَانِ حُدُودُ اللَّهِ وَالْأَبْوَابُ
الْمَفْتَحَةُ مَحَارِمُ اللَّهِ وَالِدَّاعِي مِنْ فَوْقٍ وَأَعْظُ اللَّهِ فِي
قَلْبِ كُلِّ مُسْلِمٍ

(daraballahü teala meselen sıratan müstekimen ve ala cenbetes sıratı sûrani fihipa ebvabün müfettahatün ve aal ebvabi sûtûrun mürhatün ve ala babis sıratı dam yekûlü ya eyyühen nasü udhulussıratata cemian vela teteavvecû ve dam yed'ü min fevkis sıratı feiza eradel insanü en yeftaha şey'en min tilkel ebvabi kale veyhake la teftahhü feinneke in teftahhü telichü fessıratul islamü vessûrani hududullah vel

ebvabül müfettaahatü meharimullahi ved daî min fevkî
vaizullahi fî kalbi külli müsîlimin)

Yani "Allah teala hazretleri sırat-ı müstakimi darb-ı mesel ile beyan ediyor: Bir yol ki, iki taraflarında bina olunmuş iki kale var. Kalenin duvarlarında açılmış kapılar var. Kapıların üzerinde örtülü perdeler var. Yolun kapısı üzerinde bir davetçi: Ey insanlar sırat yoluna cümleten girin, sakın sağa sola meyletmeyin. Sıratın fevkinde bir davetçi de; örtülü olan kapıları bir insan açmak isterse ona: Ey insan, örtülü olan kapıları açma, sana yazık olur, açarsan, girersin, diye nida eder.

Şimdi sıradan murat islamiyettir. Kaleler hududullahtır. Açılacak kapılar, Allahın haramlarıdır. Yolun başındaki davetçi, Allahın kitabıdır. Sıratın fevkindeki davetçi, her mü'minin kalbine ilham eden melektir." Kenzü'l-ummal C-1 921

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ
وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ

(vel asri inel insane lefi husrin illellezine amenû ve amilus salihati vetevasav bilhakki vetevasav bis sabri)

Yani zâhirî mana: "Asrın rabbine kase ederim ki, insan cinsi, mesai ve ömürlerini sırf fani işlere sarfta husrandadırlar. İnsan iman sıfatı, salih

amel ve güzel hasletlerle birbirine hakkı vasiyet edenler husrandan salimdir."

Şimdi avamın sabrı:

Emirlerini işlemeğe sabırda yüz derece, musibete sabırda ikiyüz derece, masiyeti ve yasaklarını terkte sabır üçyüz derecedir. Bu avamın sabrıdır. Havassın ve ariflerin sabrı beş nevi'dir:

1- Sabr lillah, 2- Sabr fillah, 3- Sabr maallah, 4- Sabr anillah, 5- Sabr billah.

1-Sabr lillah.:

وَلْيَبْلُوتَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالشَّرَاتِ وَبَشِيرٍ
الصَّابِرِينَ " veleneblüvenneküm bişey'in minel havfi velcui ve naksın minel emvali vel enfüsi vessemerat ve beşşiris sabirin Bakara-155 "Andolsun ki, sizi biraz korku ve açlık, mallardan canlardan ve ürünlerden biraz azaltma ile deneriz. Sabredenleri müjdele " Sabır demek :

(habsü nefsin anil ceza inde fevati mergubin ev vukü mekruhın) Nefsin rağbet ettiğinin gitmesi ve çirkin gördüğünün gelmesiyle nefsi şikayetten hapsetmektir. Bu islamiyetin başlangıcıdır.

el imanü nisfani nisfün sabrun ve nisfün şükrun iman ikidir, yarısı sabır, yarısı şükürdür, buyurulmuştur.

2- Sabr fillah: İman ehlinin tarikata intisap edip, kendi isteğiyle tarikata ait mücahedeleri ki : Az yemek, az uyumak, az konuşmak, insanlardan uzlet, daimî zikir, tam fikirdir. Bunları yapması, intisaptan önceki fuzulî adetleri terki, sabr fillahtır.

3- Sabr maallah : Daima Allah ile huzurda olup, tevhid-i ef'al, tevhid-i sıfat, celal ve cemal tecellilerini aynı nazarla müşahedesi, sabr maallah.

4- Sabr anillah : Her tasarrufun Allahın olduğunu bildiği halde, Allahtan gelen musibeti halka isnad ederek sabırsızlık hasıl olur. Sabr anillah olup, huzurullahdan uzak olur.

5- Sabr billah :

وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ vema sabruke illa billahi (Nahl-127)

Bu makam cem'ul-cem' makamıdır. Allah ile sabreder ki, mahlukatın istidadı şakî olanlar saîd olanlara düşman olurlar. Firavunun Hz.Musaya, Nemrudun Hz.İbrahime, Ebucehilin Hz.Rasûle düşmanlıkları gibi.

Yetmişikinci hadis

عِلْمُ الْبَاطِنِ سِرٌّ مِنْ أَسْرَارِ اللَّهِ تَعَالَى وَحِكْمَةٌ مِنْ
حِكْمِ اللَّهِ يَقْذِفُهُ فِي قُلُوبِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

(İlmül batını sirrun min esrarillahi teala, ve hikmetün min hikemillahi yakzifuhu fi kulûbi men yeşâü min ıbadihî)

Yani "İlm-i batın, Allah tealanın sırlarından bir sır, hikmetlerinden bir hikmettir. Kullarından dilediğinin kalbine koyar." Kenzü'l-ummal C-10 28820

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi :

İki gruba batın ilmi verilmez :

1- Bid'atle mütekebbir,

2- Dünyayı seven ve hevasına uyan kalblere batın nuru girmez.

Allahteala buyurdu :

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْآبَتْرُ

inna a'taynakel kevser fesalli lirabbike venhar inne şanieeke hüvel ebter

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ inna atynakel kevser = Ey ekmel-i vücud ve nur-i yezdan, kesrette vahdet marifetini ve vahdette kesret marifetini, yani vahıdın isimleriyle çok suretinde tecellisini, vahidin nurunun halkıyyet çokluğunda zuhurunu, ve halkıyyetin çokluğunun hakkın vahıdiyyet aynasında tecellisini sana verdik.

فَحَلَّ لِرَبِّكَ fesalli lirabbike Vahıdiyyet-i zatı ayn-ı kesrette müşahedende namazı şuhud-u ruhla ve huzur-u kalble, inkiyad-ı nefisle, taat-ı bedenle ki, bütün azalarını kıyamda, rukuda, sücudda tahrik ile salat-ı kamileyi eda edesin.

وَأَنْحَرُ venhar = Telvinle şühud alemine beşeriyetle zahir olmaktan dahi mümkünde vücudunda fani olmakla ebter olma. Ebedî hayatla hak ile baki olasın.

إِنَّ شَأْنَكَ هُوَ الْأَيْتَرُ inne şanieke hüvel ebter = Sana tabi ve bu makama nail olmayanlar ebterdir.

İmam Cafer Sadık hazretlerine bir kimse Kevser'den sordu. Cevap "Cennette bir nehirdir ki, Cenabı Hak dedem Muhammed Mustafa'ya va'dedip onda çok hayır vardır. Kaynağı arşın altından olup ondan Sidre'ye dökülür. Ondan Firdevs cennetine, ondan mahşerde bir havza girer. Onun rengi süttten beyaz, şekerden leziz, kokusu amberden daha güzeldir. Ondan bir kere içene asla susuzluk arız olmaz. Onun köşelerinde ciharyarlarım ümmetimi suvarlar. Dedem yalnız ümmetinin alimlerini kendi eliyle içirir."

İkinci bir kimse geldi. "Ya İmam Kevser nedir?" "Kur'an'dır" buyurdu. "وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ" ve nünezzilü minel kur'anî ma hüve şifaün ve rahmetün lil mü'minine İsra - 82 ayetiyle istidlal etti.

Üçüncü bir kimse sordu. "Marifetullahtır" "مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ" "عَرَفَ رَبَّهُ" men arafe nefsehü fekad arafe rabbehü Dördüncü bir kimse sordu. "Kevser Ehl-i beyttir. Kaynağı Fatımatüzzehra'dır" buyurdu. Sual meclisinde hazır bulunan müridi "Ya İmam, gelen sorulara Kevser'den dört türlü

cevap verdiniz, hikmeti nedir?"

"Birinci soran şeriat makamında, maddî havzı beyan ettim, ikinci soran tarikat makamında, ona "Kur'andır" dedim. Üçüncü soran marifet makamında, ona "Ehl-i beyttir" dedim.

Ey ekmel'ül-vücut sana halef şer'an, tarikaten, marifeten, hakikaten nice insan-ı kamiller verdim.

Şimdi insan-ı kamil :

هُوَ الْجَامِعُ لِجَمِيعِ الْعَوَالِمِ الْإِلَهِيَّةِ وَالْكُونِيَّةِ الْكُلِّيَّةِ وَالْجَزَائِيَّةِ وَهُوَ كِتَابٌ جَامِعٌ لِّلْكِتَابِ الْإِلَهِيَّةِ وَالْكُونِيَّةِ فَمِنْ حَيْثُ رُوحِهِ وَعَقْلِهِ كِتَابٌ عَقْلِيٌّ مُسَمًّى بِأَمِّ الْكِتَابِ وَمِنْ حَيْثُ قَلْبِهِ كِتَابُ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ وَمِنْ حَيْثُ نَفْسِهِ كِتَابُ الْمَحْوِ وَالْإِثْبَاتِ فَهُوَ صَحْفُ الْمَكْرَمَةِ الْمَرْفُوعَةِ الْمُطَهَّرَةِ الَّتِي لَا يَحْسِبُهَا وَلَا يَذْرُكُ أَسْرَارَهَا إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ مِنَ الْحُجَبِ الظُّلْمَانِيَّةِ نَسَبَةَ الْعَقْلِ الْأَوَّلِ إِلَى الْعَالَمِ الْكَبِيرِ وَحَقَائِقَهُ بِعَيْنِهَا نَسَبَةَ الرُّوحِ الْإِنْسَانِيِّ إِلَى الْبَدَنِ وَقَوَاهُ وَأَنَّ النَّفْسَ الْكُلِّيَّةَ قَلْبُ الْعِلْمِ الْكَبِيرِ كَمَا أَنَّ النَّفْسَ النَّاطِقَةَ قَلْبُ الْإِنْسَانِ وَلِذَلِكَ يُسَمَّى الْعَالَمُ بِالْإِنْسَانِ الْكَبِيرِ

(hüvel camiu licemil avalimi il ilahiyyeti vel kevniiyeti femin haysü ruhihi ve aklihi kitabün akliyyün müsemma biümmilkıtabi ve min hayü kalbihi itabullevhıl mahfüz ve min hayü nefsihi kitabul mahvi vel isbatü fehüve suhufül mükerramatül merfuatül mutahheratülleti la yehussüha vela yüdrükü esraraha illal mutaherun minelhucebiz zulmaniyyeti nisbetül aklıl evveli ilal alemil kebiri ve hakaikıhi biayniha nisbetürruhıl insanî ilbedeni ve kuvahü ve ennenefsel külliyyete kalbül alemil kebiri kema ennen nefsen natıkate kalbulinsani ve lızalike yüsemmal alemü bilinsanil kebiri)

Manası : İnsan-ı Kamil, bütün ilahi alemleri, küllî ve cüz'î kevnîyeti toplayan, ilahî ve kevnî kitapları içine alan bir kitab-ı mübindir. Ruhu ve aklı haysiyetiyle ümmül-kitap, kalbi haysiyetiyle levh-ı mahfuz, nefs-i haysiyetiyle mahv u isbat kitabıdır. Ki, kutsî kılınmış, yüceltilmiş, arınmış sahifeler ancak insan-ı kamildir. Zulmanî perdelerden temizlenmiş olan insanlar his ve esrarını idrak edebilirler. Akl-ı evvelin alem-i kebîre ve aynıyla hakaikına nisbeti, ruh-i insanînin bedene ve kuvvelerine nisbeti gibidir. Nefs-i külliyye alem-i kebîrin kalbidir. Nefs-i natıka insanın kalbi olduğu gibi. Bu cihetten aleme, insan-ı kebîr denilir.

Yetmişüçüncü hadis

غَيْبٌ لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا اللَّهُ وَلَوْلَا تَمَرُّعُ قُلُوبِكُمْ وَتَزْيِيدُكُمْ فِي الْحَدِيثِ لَسَمِعْتُمْ مَا أَسْمَعُ قَالَ فَذَكَرَ: مَرَّ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ الْآنَ وَيُقْتَتَانِ فِي قَبْرِهِمَا قَالُوا مَتَى هُمَا يُعَذَّبَانِ

(gaybün la ya'lemüühü illallahû velev la temerrâga kuulubüküm ve tüzeyyidüküm fil hadiisi lesemi'tüm ma esmeu kale fezekera: merra ala kabrayni fe kale innehüma leyüazzibanil âne ve yüftenani fi kabrihima kalû meta hüma yüazzebani) Yani "Rasûlullah efendimiz iki kabre uğradı.'Kabirde sakin olan bu iki ölü azap olunuyorlar. El'an azapları kabirlerinde daimdir.'buyurdu. Ashab 'bu ölüler nasıl azap oluyorlar?" dediklerinde 'Bunların azap görmeleri sizce gaybdır. Gaybı ancak Allah bilir. Nolaydı, kalbleriniz masivadan mütecerred ve malayani sözleriniz çok olmasa benim işittiğim kabir azabını siz de işitirdiniz." Kenzü'l-ummal C- 15 42542

Bu hadis-i şerifin ledünnisi: أَلْهَيْكُمْ التُّكَاثُرُ حَتَّى زُرْتُمُ الْقَبَائِرَ كَلًّا: سَوْفَ تَعْلَمُونَ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ثُمَّ لَتَسْتَلْنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ hatta zürtümül makabir kella sevfe ta'lemune sümme kella sevfe ta'lemune kella lev ta'lemune ılmel yakın leteravünnel cehim sümme letera-vünneha aynel yakın sümme letüs'elünne yevmeizin anin naim التُّكَاثُرُ الٰهِيكُمُ elhakümüt tekasüru=Dünya hayatından malınızın ve evladınızın çokluğu, hissi lezzetler ve fani hayaller; melekutiyyet lezzetlerinden, manevi ve baki kemalattan

sizi meşgul etti. حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرِ hatta zürtümül makabir= Hatta ecefiniz gelip ömrünüzü dünya hayatında tükettiniz. Halbuki ruhlar aleminden dünya alemine gelmekten maksat, Allah yolunda mücahede-i nefis edip nefs-i natikanızı esaretten kurtarmaktı. Yoksa mal toplamak, başkanlık kazanmak, iyş u ülfet, sırf öğünmekle ömür tüketmek değil. Kabirleri ziyaretten murad, onları düşünüp Azrailin kafilesi görünmezden evvel, ahiret metaini tedarik üzere olmaktır. كَلَّا kella=Ey ehl-i gaffet iş, çokluk ile öğünmek değildir. سَوَفَ تَعْلَمُونَ sevfe ta'lemune Sizler kabre girdiğinizde görüşünüzün hatasını bilirsiniz. ثُمَّ كَلَّا سَوَفَ تَعْلَمُونَ sümme kella sevfe ta'lemûn=Bundan sonra kabirden kalkma vaktinizde de reyinizin hatasını bilirsiniz. كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ kella lev ta'lemune ilme! yakın=Ey gaffet ehli, öğünmenizin akıbetini yakın ilmiyle bilseydiniz, o ilim sizleri imana ulaştırır ve salih amellere yöneltirdi. لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ leteravünnel cehim=Zat-ı pakime kaseim ederim ki, sizler ateşi uzak yerden gözünüzle görürsünüz. O vakit cehliniz ilme dönse gerek. ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ sümme leteravünneha aynel yakin Sonra cahimi yakîn gözü ile görürsünüz. Yani önceleri uzak yerden ateşin bazı özellikleri olan dumanı ve alevi kabirde görürdünüz. Sonra cahîmin içine girmenizde aynelyakin olan görüşle ateşin azametini müşahede edersiniz. ثُمَّ لَتَسْتَسْتَلْنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ sümme letus'elünne yevmeizin anin naîm = Sonra o günde her nimetten sorulursunuz. Dünya hayatında nefsinizi hayvanlardan ayırmak için verdiğim akıl nurunu nerede sarfettiniz.

Yetmidördüncü hadis

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ : إِذَا تَخَيَّرْتُمْ فِي الْأُمُورِ فَاسْتَعِينُوا مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

(kale aleyhisselam : iza tehayyertüm fil umuri festeînû min ashabil kuburi)

Yani "Ahiret işlerinde sıkıldığınızda kabir ashabi olan enbiya ve evliyadan yardım isteyin."

Bu hadisin işaretiyle bir mürid bakaya giden müşhidinden kabrinde ders ve feyz alır. Lakin murid mutmainne makamında olursa müşhidinin ruhuyla münasebet peyda eder. Müridin ruhu müşhidin ruhuyla konuşur. Çünkü ruhlar bedende gizli olan nefse çok aşıktır. Beden harap olunca ruh nefsin kabrinden ikinci neş'eye kadar ayrılmaz.

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ (الْوَاقِعَةُ)

ve emma in kane min ashabil yemin feselamün leke min eshabil yemin El-vakıa-90-91 "eğer o sağdakilerden ise, ey sağdaki sana selam olsun" Eğer nefs-i natıka mutmainnede nefeslerini tamamladıysa onun ruhu olan (hadî) ismi " الْقَبْرِ "

رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ el kabru ravdatün min rıyadıl cenneti" hadisi şerifinin muktezası hasebiyle cennet bahçelerinden salih amelin meyvelerini tattırır.

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا (آلِ عِمْرَانَ
küllü nefsin ma amilet min hayrin muhdaran (Al-i Imran -
30) ayeti delildir. وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ فَنُزِّلْ مِنْ حَمِيمٍ

ve emma in kane minel mükezzibined dallin fenüzülün min
hamîm (El-vakıa -92-93) Eğer nefs-i natıkasını emmare,
levvame, mülhemede nefeslerini tamamladıysa أَوْ حُفْرَةً مِنْ حُقْرِ النَّيِّرَانِ
ev hufratün min huferin niran hadis-i şerifinin
muktezası hasebiyle onun ruhu olan ve rabb-i hassı (mudıl)
ismi cehennemden zakkûm ve sıcak sular ile mahşere kadar
gıdalandırır ve azap eder.

وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْتَهَا وَبَيْتَهُ أَمَدًا بَعِيدًا (آلِ عِمْرَانَ)
vema amilet min süin teveddü lev enne beyneha ve
beynehü emeden baîden ayeti delildir.

فَعَمَّمَا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٌ (الْوَاقِعَةُ)
kane minel mukarrabin feravhun ve rayhanün ve cennetü
naîm (El-vakıa - 88) . Eğer nefs-i natıka dünyada أُنْ مَوْتُوا قَبْلَ أَنْ

مَوْتُوا قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا
mûtû kable en temûtû makamında nefeslerini
tamamladıysa kabrinde mahpus olmayıp hazarat-ı hamsin
devvarlarıdır.

Beş alemde mekanları vardır.

Ey ahiret ve kabir keşfine talip olan.

Kabir ve ahiret işleri bilinmez. Ta ki ,ölüm bilinmeyince.
Ölümün hakikati bilinmez. Ta ki , hayat idrak olunmayınca.
Hayat da idrak olunmaz. Ruh-i insanî bilinmeyince. Ruh-i
insanî bilinmez. Nefs-i natıka bilinmeyince. Şimdi hakikatte
insan beden ile ruh terkibinden hasıl olmuştur. Ruh binici,

beden binektir.

Ruhun beden vasıtasıyla ahirette bir haleti vardır ki, ona
cismanî haşir denir. Bir hali de beden vasıtasıyla değildir.
Bedenin onda tesiri yoktur. Ona ruhanî haşir denir. Kabir
alemidir. Dünyada bile beden vasıtasıyla çektiği elem ve
hastalığa cismanî azap denir. Gördüğü zevk ve nimete
cismanî cennet denir. Beden vasıtasız bizzat ruha vaki olan
elem, hüzn ve ızdıraba ruhanî azap denir. Eriştiği sürur ve
rahata ve cümle vuslata ruhanî cennet denir.

Şimdi cismanî cennet: Nehirler, ağaçlar, meyveler, huriler,
gılmanlar, kasırlar, köşkler, vildan ve bahçelerdir. Cismanî
azap ki, yılanlar ve akreplerden, ateş, zakkum, hamîm,
katran elbiselerden ibarettir.

Bunları cümleten Kur'an açıklar. Hadislerde de yazılıdır.
İnadık ve tasdik ettik.

Ama ölümün hakikati ve ruhanî cennet ve ruhanî azap
dedikoduyla bilinmez. Ancak ruhanî zevk ile fehmlunur.
Onun için halkın avamının anlamadığını geçmiş alimlerimiz
onlara anlatmayı ihmal ettiler.

Hadis-i kutside :

أَعَدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ
(رَامُوز)

A'dedtü libadiyes salihine ma la aynün raet vela üzünün
semiat vela hatara ala kalbi beşerin

buyurduğu hal ve zevka işarettir. yani "Salih kullarım
için gözler görmedik, kulaklar işitmedik, hiçbir
beşer kalbine hukur etmedik nimetler hazırladım."
(Ramuz-327) Küdürattan safi olan kalbin içinde melekut
alemine açılan pencereler vardır. Bu manalar onda şüphesiz

keşfolunur. Her kime ki, o pencere açılrsa, ahirette saadet kime müyesser olur? Ve ne sebeple olur? Ve şakavete erişen kimdir? Ve ne sebeple erişir? anlar. Hal ehline ve zevk ehline müşahede yoluyla malum olur. İşitmek ve görmek yoluyla değil.

Taklîdî imandır.

Şimdi ölümün hakikati :

İnsanın iki ruhu vardır :

1- Hayvanların ruhu cinsindedir ki, biz ona hayvanî ruh deriz.

2- Meleklerin ruhu cinsindedir ki, biz ona insanî ruh deriz. Hayvanî ruhun menbaı kalbdır ki, et parçasıdır. O ruh latif bir buhardır, tabayî'in imtizacından hasil olup kalbde karar eder. Damarların nabzı vasıtasıyla dimağa hareket eder. Bütün bedene yayılmakla gözde görmek, kulakta işitmek, lisanında zevk, burunda koku hasil olur. Bir evin orta yerine konan bir kandilin bütün evi aydınlatması gibi, o latif buhar olan hayvanî ruh da kalbde bir lambadır. Yağı gıda, fitili damarlar ve sinirler, ziyası akıldır. Mizacdan hararet ve bürüdetin tamamıyla değişimi ile hayvanî ruh ölür. Şeriat lisanında bedeninin değişimine sebep ölüm meleğidir. Bedenden külliye hareket kesilir. Zamanın geçmesiyle rutubete ve kuruluşu toprağa inkılab eder. Toprağı Mikail'e, rutubeti Cebrail'e intikal eder. İkinci neş'ede bu dört melek vasıtasıyla yeniden havası İsrâfilden, harareti Azrâilden, toprağı Mikâilden, suyu Cebrâilden gelip,

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ
melekütü küllü şey'in Her şeyin mülkü kendi elinde olan Allah'ın şanı ne kadar yücedir "(Yasin 83) ayetinin hakikati zahir olur.

Yetmişbeşinci hadis

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى عَزَّ وَجَلَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلَامِي وَأَنَا هُوَ وَ
مَنْ قَالَهَا دَخَلَ حِصْنِي وَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ عِقَابِي

(kalellahü azze ve celle la ilahe illallahü kelimâ ve ene hüve men kaleha dahale hısnî ve men dahale hısnî emine ikabî)

Yani " Allah azze ve celle buyurdu: lâ ilâhe illellah cümlesi kelimamdır. ben azze ve celle kelimamın aynıyım. Her kim bu cümleyi söylerse lahutiyet kaleme girer. Her kim kaleme girse ikabından emin olur. " Kenzü'l-ummâl C- 1 158

Bu hadis-i şerifin ledünnisi : Şimdi azap iki kısımdır :

1-Dünya azabı ki, kılıçla muharebe azaptır ki, müslümanların elinde zahirdir. Bir müşrik diliyle bu kelime-i tevhidi söylerse zahir olan kılıç kınına girer. O kimseyi kılıç kesmez.

2-Ahret azabıdır. Ki cehennemde görülmeyen ateştir. Bu tevhidi söyleyen kişi rahmet-i ilahi kısmına dahil olur. Dünyada ve ahirette azaptan emin olur.

كُلُّهُوَ اللَّهُ أَحَدُ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفْرًا أَحَدٌ
kul hüvellahü ahad allahüs samed lem yelid velem yüled velem yekün lehü küfüven ahad = Ey muhatab-ı kamil, sen onlara buyur ki, o ma'budun bilhak zatında bir olup adedlenmekten beridir. Bu kadri âli surenin nüzul sebebi: Üluhiyet esrarından ve ubudiyet vazifelerinden habersiz, ömürlerini heba-i mensur geçiren müşrikler bir gün peygamberimizin

HULASA : Şimdi ihlas suresi O'nun zati sıfatlarını içinde almıştır : (kul hüve قُلْ هُوَ) = Vücut, lem yelid لَمْ يَلِدْ = kidedem, velem yüled وَلَمْ يُولَدْ = beka, Allahü'samed اللهُ الصَّمَدُ = Vahdaniyyet, ve lem yekün له كُنْ لَهُ كُفُوا أَحَدًا = muhalefetün lil havadis, Allahü ehâd = kıyam binefsihi. Şimdi مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ men arafe nefsehü fekad arafe rabbehü hadisinin sırrı : Bizim nefsi-natıkamızın altı zatî sıfatı vardır: 1-İlm-i zatta mevcut, 2-İstidad-ı zatiyyesi itibariyle: kadim, 3-Kevnden sonra cennet ve cehennemde ebedi kalması: beka, 4-ولا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى vela teziru vaziratün vizra ühra (İsra-15, Fatır-17) ayetiyle, başkasının yükü kendine yüklenmemesi: vahdaniyyet, 5-Kevn alemine gelip bir şahsa benzememesi : muhalefetün lil havadis, 6-نُورٌ نURUN MIN ENVARILLAHİ kaim bizatihi, kıyam binefsihi demektir.

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ velekad kerramna beni Ademe (İsra-70) "Adem oğlunu mükerrem kıldık" ayetinin muktezası üzere : insan-ı kamil, ahadiyyetle zatî sıfatların aynasıdır. Şu halde ilahi teklif zat-ı nefsi üzerine, subûti sıfatların mukabili : ruh hayatın eseri, vücut unsurunda takat kudretin eseri, işitmek sem'in eseri, görmek basarın eseri, lisan kelamın eseridir.

Şu halde (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) la ilahe illallah tevhid kelimesini kalbde tasdikimiz zatî sıfatımızladır ki, tevhid-i ef'al, tevhid-i sıfat, tevhid-i zat tasdikidir. (مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) muhammedün rasûlüllah cümlesini dil ile ikrar ve hazret-i rasûlün Allah

tarafından, emirlerini ifa, yasaklarından kaçınmak subûti sıfatlar mukabili ubudiyyetimizdir. Şimdi zatî isimleri on esmadır :

1-Allah, 2-Ahad, 3-Vahid, 4-Ferd, 5-Nur, 6-Hû, 7-Hayy, 8-Kuddüs, 9-Samed, 10-Vitr.

Bu isimlerden ubudiyyetimiz hasebiyle asla münasebetimiz yoktur. Üluhiyyet ile ubudiyyet mümasil olamaz. Bu hakikatleri fehmetmek " مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ " men arafe nefsehü fekad aarafe rabbehü sırrıdır ki, masnu' sâni'nin fiillerini bilmez.

"Sâni gör günde yüzbin türlü san'at gösterir, Kendini bildirmek içindir bu san'attan garaz"

Cenab-ı Hak yukarıda hadis-i kudsîde hısnı, ihlas suresi sûr buyurdu. Hısnın büyük kale. Kalenin surları yüzönçü ayettir. Kaleye girmeyince içindeki surları bilinmez. O da tevhid kelimesidir. Surelerin en büyük ruhanîsi ihlas suresidir. Zata vuslat ve marifet bu surededir.

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) kul hüvallahü ahad hazret-i Cebrailin kanadında yazılmıştır. (الله الصَّمَدُ) Allahüs samed hazret-i İsrâfilin kanadında, (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) lem yelid ve lem yüled hazret-i Mikailin, (لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوا أَحَدٌ) lem yekün lehü küfüven ahad hazret-i Azrailin kanatlarında yazılmıştır. (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) kul-hüvallahü ahad hazret-i Ebubekirin alnında, اللهُ الصَّمَدُ Allahüs samed Ömerin alnında, (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) lem yelid ve lem yüled hazret-i Osmanın alnında, (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوا أَحَدٌ) velem yekün lehü küfüven ahad İmam Alinin alınlarında yazılmıştır.

Yetmişaltıncı hadis

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : إِذَا تَقَرَّبَ إِلَى الْعَبْدِ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ
ذِرَاعًا وَإِذَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا وَإِذَا
أَتَانِي مَشِيًا أَتَيْتَهُ هَرَوَلَةً

(kalellahü teala: iza tekarrabe ileyyel abdü şibran tekarrabtü ileyhi ziraan ve ize tekarrabe ileyye ziraan tekarrabtü ileyhi baan ve iza eetani meşyen eteytüühü herveleten)

Yani "Kul bana bir karış yaklaşırsa ben de ona bir arşın yaklaşıyorum. Kul bana arşınla yaklaşırsa ben de ona kulaçla yaklaşıyorum. Kul bana yürüyerek yaklaşırsa ben de ona koşarak yaklaşıyorum."Kenzü'l-ummal C- 1 1137

Bu hadis-i kudsînin ledünnîsi :

" vellezine cahedü fina lenehdi-yennehüm sübülena (Ankebut-69)

Yani " Vuslat için mücahede eden ehl-i sülûk kullarımı vuslat yollarına hidayet ederim?"

Bu ayet-i celilenin delaletiyle bu hadis-i müteşabihatın manası: Bir kul nefsi emmare, levvame, mülhemedden karışla mutmainne makamına gelmesidir. Zat-ı Hakkın arşınla mukabele etmesi, kalbinden meleket kapısını açmasıdır. Kul arşınla razıye makamına gelmesi, zat-ı Hakkın kulaçla mukabelesi, ceberut kapısını açmasıdır. Kul

yürüyerek marzıyye makamına gelmesi, zat-ı Hakkın kulaçla mukabelesi, ceberut kapısını açmasıdır. Kul yürüyerek marzıyye makamına gelmesi, zat-ı Hakkın herveleyle mukabelesi, lahût kapısını açmasıdır. Haşa Cenab-ı Hak gelip gitmekten münezzehtir.

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

iza cae nasrullahi velfethu ve raeyten nase yedhulune fi dinillahi efvacen fesebbih bihamdi rabbike vestagfirhu innehu kane tevvabe

إذا جاء نصر الله = Ey hidayet nuru, ne vakit Allah-ı zülcelalin sana düşmanlık edenler üzerine imdad-ı melekutiyye ile yardımı,

والفتح velfethu = ve Mekke vesair kafir beldelerinin fethi eriştiğinde, rabbını tesbih ve tahmid eyle, buyurup zâhirî fetihle habibini müjdeledi. Nitekim bâtinî fetihle müjdelediği ve tamamladığı gibi.

Şimdi fütûhat üç kısımdır :

1-Rab tealanın kullarına rızık kapısını, afiyet elbisesini ve faydalı ilimleri fethidir ki " نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ " nasrun minellahi ve fethun karib (Saff-13) ayeti ile işaret buyurdu.

2-İkinci fetih : Feth-i mübindir ki, Hak teala bazı kullarına velayet makamının, ilahi teceliyatın ve yüce isimlerinin sırrını fethidir. Ona da إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا inna fetahna leke fethan mübina (Fetih -1) ayeti ile işaret eyledi.

3-Feth-i mutlak olup zâhire ve bâtına şamildir. Ki, Allah teala bazı kullarından dünya rûsumunu mahv edip